የገንዘብ ሚኒስቴር

የአስተዳደራዊ ቅጣት አወሳሰን

መመሪያ ቁጥር 211/2013

ገንዘብ ሚኒስቴር

ጳጉሜ 2011 ዓ.ም

የአስተዳደራዊ ቅጣቶች አወሳሰን

<u>መመሪያ ቁጥር 211/2013</u>

<u>አውጪው ባለሥልጣን</u>

የገንዘብ ሚኒስቴር በታክስ አስተዳደር አዋጅ ቁጥር 983/2008 አንቀጽ 136ፊ/2/፣ በተሰጠው ሥልጣን መሠረት ይህ መመሪያ አውጥቷል፡፡

ክፍል አንድ

<u>ጠቅላላ ድንጋጌዎች</u>

1. **<u>አጭር ርእስ</u>**

ይህ መመሪያ "የአስተዳደራዊ ቅጣቶች አወሳሰን መመሪያ ቁጥር 211/2013" ተብሎ ሊጠቀስ ይችላል፡፡

2. **<u>ትርጓሜ</u>**

በታክስ አስተዳደር አዋጅ ወይም በገቢ ግብር አዋጅ ትርጉም የተሰጠው ቃል በዚህ መመሪያ ወስጥ ጥቅም ላይ የዋለ እንደሆነ ለዚህ መመሪያ አፈጻጸም የተለየ ትርጉም ካልተሰጠው በስተቀር በታክስ አስተዳደር አዋጁ ወይም በገቢ ግብር አዋጁ የተሰጠውን ትርጉም ይይዛል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ ለዚህ መመሪያ አፈፃፀም፣

1. "ያልተከፈለ ታክስ" ማለት በመክፈያ ጊዜ ወስጥ ወይም ባለሥልጣኑ በአዋጁ አንቀጽ 32 በተደነገገው መሠረት የታክስ መክፈያ ጊዜ ያራዘመ ከሆነ በተራዘመው ጊዜ ወስጥ ያልተከፈለ ታክስ ነው፡፡

2. "አዋጅ" ማለት የፌደራል የታክስ አስተዳደር አዋጅ ቁጥር 983/2008 ነው፡፡

3. "ደንብ" ማለት የፌደራል የታክስ አስተዳደር ደንብ ቁጥር 407/2009 ነው፡፡

4. "ባለሥልጣን" ማለት የገቢዎች ሚኒስቴር ወይም የአዲስ አበባ ከተማ ወይም የድሬዳዋ አስተዳደር የገቢዎች ባለሥልጣን ነው፡፡

5. "ሚኒስቴር" ማለት የገንዘብ ሚኒስቴር ነው፡፡

3. **<u>የተፈጻሚነት ወሰን</u>**

ይህ መመሪያ በታክስ አስተዳደር አዋጅ ቁጥር 983/2008 መሠረት በሚጣሉ አስተዳደራዊ ቅጣቶች ላይ ተፈጻሚ ይሆናል፡፡

ክፍል ሁለት

የአስተዳደራዊ ቅጣቶች አወሳሰን

4. ከምዝገባና ስረዛ ጋር የተያያዙ ቅጣቶች

1. ከምዝገባና ስረዛ ጋር የተያያዙ ቅጣቶች ተፈፃሚ የሚሆኑት በሕግ የመመዝገብ ግዴታ ላለባቸው እንዲሁም ሥራቸውን ሲያቆሙ ምዝገባው እንዲሠረዝ የማድረግ ግዴታ ለተጣለባቸው ታክስ ከፋዮች ነው፡፡

2. ለአዋጁ አንቀጽ 101/4/ አፈጻጸም በቂ ምክንያት ማለት ታክስ ከፋዩ ታክስ የሚከፈልበትን የንግድ ሥራ ካቆመ በኋላ ባሉት 30 ቀናት ወስጥ ሊያስወግዳቸው የማይችሉ በተፈጥሮ ወይም በሰው ሰራሽ ምክንያቶች የሚከሰቱ አደጋዎች ያጋጠመው እንደሆነ፣ ታክስ ከፋዩ ወይም የታክስ እንደራሴ በጽኑ ህመም ላይ የሚገኙ ወይም ከዚህ ዓለም በሞት የተለዩ እንደሆነ ነው፡፡

5. ሰነዶችን ባለማያዝ የሚጣል ቅጣት፣

1. ለአዋጁ አንቀጽ 102 አፈጻጸም በታክስ ሕጉ መሠረት ማያዝ የነበረበት ሰነድ ማለት፡-

   ሀ. የገቢ ግብርን በሚመለከት ለደረጃ ሀ የትርፍና ኪሳራ እና የሀብትና ዕዳ መግለጫ ለደረጃ ለ የትርፍና ኪሳራ መግለጫ እንዲሁም እነዚህን መግለጫዎች ለማዘጋጀት መሠረት የሆኑ ሰነዶች

   ለ. የተጨማሪ እሴት ታክስና ተርንኦቨር ታክስ በሚመለከት የግዢና ሽያጭ ማዝገብና ታክሱን ለማስላት የሚረዱ ደጋፊ ሰነዶች፣

   ሐ. የኤክሳይዝ ታክስን በሚመለከት ታክሱን ለማስላት የሚያግዙ የሂሳብ ማዛግብትና ደጋፊ ሰነዶች፣

2. ታክስ ከፋዩ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 የተዘረዘሩትን ሰነዶች እንደያዘ የሚቆጠረው ያቀረበው ሰነድ ስለመዝገብ አያያዝ ባለሥልጣኑ በሚያወጣው መመሪያ መሠረት የቀረበ እና አስፈላጊ ደጋፊ ሰነዶች እንዲያቀርብ ባለሥልጣኑ ሲጠይቀው ያቀረበ እንደሆነ ብቻ ነው፡፡

3. ለአዋጁ አንቀጽ 102 ንዑስ አንቀጽ 2(ሀ) እና (ለ) አፈጻጸም የታክስ ዘመን ማለት ፡-

   ሀ. ለገቢ ግብር ማስታወቂያ የሚቀርብበት ታክስ የሚሸፈነው የአንድ ዓመት ጊዜ፣

   ለ. ለተጨማሪ እሴት ታክስ እንደታክስ ከፋዩ የግብይት መጠን አንድ ወር ወይም ሶስት ወር፣

   ሐ. ለተርን ኦቨር ታክስ የደረጃ ሀ ታክስ ከፋዮች እንደ ታክስ ከፋዩ የግብይት መጠን አንድ ወር ወይም ሶስት ወር፣ ለደረጃ ለ ታክስ ከፋዮች ሶስት ወር ነው፡፡

መ. ለኤክሳይዝ ታክስ ምርት አንድ ወር ነው፡፡

6. ከታክስ ከፋይ ማለያ ቁጥር ጋር የተገናኘ ቅጣት

ለአዋጁ አንቀጽ 103/3/ አፈጻጸም "የገንዘብ ጥቅም" ማለት ታክስ ከፋዩ ወይም ሌላ ሰው የራሱ ያልሆነውን ማለያ ቁጥር በመጠቀም በሰራው ስራ ካገኘው የሽያጭ ገቢ ገቢውን ለማግኘት ያወጣው ወጪ ከተቀነሰ በኋላ ያለው ልዩነት ነው፡፡

7. የታክስ ማስታወቂያ ዘግይቶ ማቅረብ ስለሚያስከትለው ቅጣት

1. የታክስ ማስታወቂያን ዘግይቶ በማቅረብ የተጣለው ቅጣት ተፈጻሚ የሚሆነው በአዋጁ አንቀጽ 2/35 መሠረት የታክስ ማስታወቂያ ሊቀርብባቸው በሚገባ፡-

    ሀ) በፌደራል የገቢ ግብር አዋጅ መሠረት በሚቀርበት የታክስ ማስታወቂያ፣

    ለ) በፌደራል የገቢ ግብር አዋጅ መሠረት በከፋዩ ተቀንሶ የሚያዝን ታክስ በሚመለከት የሚቀርብ የታክስ ማስታወቂያ፣

    ሐ) በተጨማሪ እሴት ታክስ አዋጅ መሠረት የሚቀርብ የተጨማሪ እሴት ታክስ ማስታወቂያ፣

    መ) ወደ አገር በገባ ዕቃ ላይ የሚከፈለው የተጨማሪ እሴት ታክስ ወይም የኤክሳይዝ ታክስ የሚያሳይ የጉምሩክ ዲክላራሲዮን፣

    ሠ) በኤክሳይዝ ታክስ አዋጅ መሠረት የሚቀርብ የታክስ ማስታወቂያ፣

    ረ) በተርን ኦቨር ታክስ አዋጅ መሠረት የሚቀርብ የታክስ ማስታወቂያ እና፣

    ሰ) በአዋጁ መሠረት በታክስ ከፋዩ መቅረብ የነበረበት የታክስ ማስታወቂያ ላይ ነው፡፡

2. የአዋጁ አንቀጽ 104 (1) ለተጣለው ቅጣት "የታክስ ጊዜ" ማለት በአዋጁ አንቀጽ 2(38) በተሰጠው ትርጉም መሠረት ሆኖ የቅጣቱ አወሳሰን ፡-

    ሀ) ለገቢ ግብር አዋጅ በዓመት፣

    ለ) ለተጨማሪ እሴት ታክስ እንደታክስ ከፋዩ የግብይት መጠን በየወሩ ወይም በየሶስት ወሩ፣

    ሐ) የደረጃ ሀ የተርን ኦቨር ታክስ ከፋይ እንደታክስ ከፋዩ የግይት መጠን ለእያንዳንዱ በወር ወይም በሶስት ወር፣

    መ) ለኤክሳይዝ ታክስ በወር

    ሠ) ለደረጃ ለ ለተርን ኦቨር ታክስ ከፋይ በየሶስት ወሩ፣

    ረ) ከተከፋይ ሂሳብ ተቀንዶ የተከፈለን ሳይጨምር የሰንጠረዥ መ ገቢ በአዋጁ አንቀጽ 104 መሠረት የሚሠላ ይሆናል፣

3. በአዋጁ አንቀጽ 104 መሠረት የተጣለው ቅጣት ተፈጻሚ የሚሆነው የዘገየው የታክስ ማስታወቂያ እንደ አንድ ጥፋት ተቆጥሮ አንድ ቅጣት ተግባራዊ በሚደረግ ነው፡፡

4. ይህ አንቀጽ በደረጃ ሐ ታክስ ከፋዮች ላይ ተፈጻሚ አይሆንም፡፡

8. ከተከፋይ ሂሳብ ላይ ተቀንሶ ከሚከፈል ግብር ጋር በተገናኘ የሚጣል ቅጣት

1. ከተከፋይ ሂሳብ ላይ ግብር ቀንሶ ባለመክፈል በአዋጁ አንቀጽ 106 ንዑስ አንቀጽ 2 እና 3 መሠረት የሚጣለው ቅጣት ተፈፃሚ የሚሆነው ከተከፋይ ሂሳብ ላይ ተቀንሶ የቀረው ገንዘብ በታክስ መክፈያ ጊዜ ባለመክፈሉ ይሆናል፡፡

2. በአዋጁ አንቀጽ 106(2) በተደነገገው መሠረት ግብር ቀንሶ ገቢ ያላደረገ፡-

   ሀ) የድርጅቱ ሥራ አስኪያጅ፣ እና

   ለ) ዋና የሂሳብ ሹም ወይም ዋና ሂሳብ ሹም የሌለ እንደሆነ ታክስ ቀንሶ ማያዝ እንዳለበትና የተያዘውም ታክስ መክፈል እንዳለበት የሚረጋገጥ ኃላፊነት ያለበት ማንኛውም ሌላ የድርጅቱ ሠራተኛ በእያንዳንዱ የታክስ መክፈያ ጊዜ ተቀንሶ ገቢ ላልተደረገ ግብር እያንዳንዳቸው ብር 2000 ቅጣት ይከፍላሉ፣

3. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 2 የተደነገገ ቢኖርም አንድ ሰው ከአንድ በላይ ኃላፊነቶች ደርቦ የሚሠራ ከሆነ የሚጣለው ቅጣት ተፈፃሚ የሚሆነው እንደ አንድ ኃላፊ ብቻ ይሆናል፡፡

4. በአዋጁ አንቀጽ 106 ንዑስ አንቀጽ 3 የተጣለው ቅጣት ተፈጻሚ የሚሆነው የገቢ ግብር አዋጅ አንቀጽ 92(3) ተፈጻሚ በሚደረግባቸው ገዢ እና አቅራቢ ላይ ነው፡፡

9. ደረሰኝ ባለማስጠት ወይም ትክክለኛ ያልሆነ ደረሰኝ በማስጠት የሚጣል ቅጣት

1. አዋጁ አንቀጽ 108 መሠረት ደረሰኝ ማስጠት ሲገባው ያልሰጠ ማንኛውም ታክስ ከፋይ ለገዥው ባልሰጠው ለእያንዳንዱ ግብይት ብር 50,000 ይቀጣል፡፡ ይህ ድንጋጌ ማንዋል ደረሰኝ ወይም የሽያጭ መመዝገቢያ መሣሪያ ተጠቃሚ የሆነ ታክስ ከፋይ ላይ ሁሉ ተፈጻሚ ይሆናል፡፡

2. የዚህ አንቀጽ ድንጋጌ ከተከፋይ ሂሳብ ላይ ለሚቀነስ ግብር የሚሰጥ ደረሰኝን በሚመለከት ተፈጻሚ አይሆንም፡፡

10. ታክስ አሳንሶ በማስታወቅ የሚጣል ቅጣት

በአዋጁ አንቀጽ 109 መሠረት የጣለው ቅጣት ጥፋቱ ለመጀመሪያ ጊዜ፣ ለሁለተኛ ጊዜ፣ ለሶስተኛ ጊዜ፣ እና ከዚያ በላይ የተፈፀመ በሚሆንበት ጊዜ የተለያየ ሲሆን የጥፋቱ ማጠን የሚቆጠረው አዋጁ ተፈጻሚ መሆን ከጀመረበት ጊዜ ጀምሮ ለየታክስ ዓይነቱ ተለያይቶ እና የታክስ ስሌት ወሳኔው በአንድ ጊዜ የተወሰነ ቢሆንም ጥፋት በተገኘባቸው የታክስ ማስታወቂያዎች ብዛት ነው፡፡

11. ታክስን በማሸሽ የሚጣል ቅጣት

በአንቀጽ 110 የተጣለው ቅጣት በገቢ ግብር አዋጅ አንቀጽ 78 እስከ 80 እና በተጨማሪ እሴት ታክስ አዋጅ አንቀጽ 60 ታክስን ማሸሽን ለመከላከል የሚያስችሉ ድንጋጌዎች በመተላለፉ በተፈፀሙ ድርጊቶች ላይ ተፈጻሚ ይሆናል፡፡

12 የታክስ ማስታወቂያና መክፈያ ጊዜ

1. አንድ ታክስ ከፋይ ታክስ ያስታወቀበት እና የከፈለበት ጊዜ የተለያየ ከሆነ ታክስ ባለማስታወቅ እና ታክስ ባለመክፈል የሚጣል ቅጣት የዘገየውን ጊዜ መሠረት በማድረግ ተለያይቶ መወሰን አለበት፡፡

2. ታክስ ከፋይ ሊከፍል የሚገባውን ታክስ ወደ ባለሥልጣኑ የባንክ ሂሳብ ገቢ ያደረገ ቢሆንም የታክስ ማስታወቂያ በወቅቱ ሳያቀርብ ያዘገየ ከሆነ ቅጣት የሚጣልበት በአዋጁ አንቀጽ 104 ድንጋጌ መሠረት የታክስ ማስታወቂያ ባለማቅረብ ወይም ዘግይቶ በማቅረብ ብቻ ይሆናል፡፡

13. ታክስ ከተወሰነ በኋላ ባልተከፈለው ታክስ ላይ የሚወሰን ቅጣት

1. አንድ ታክስ ከፋይ የታክስ ውሳኔ በተሰጠው በ30 ቀን ውስጥ ታክሱን ከከፈለ በአዋጁ አንቀጽ 37(8) በተደነገገሙ መሠረት ወለድ የማይታሰብበት ሲሆን፣ በተመሳሳይ የአስተዳደራዊ ቅጣትም ተፈጻሚ አይደረግበትም፡፡

2. ታክስ ከፋዩ በቅሬታ እና በይግባኝ በቆየበት ጊዜ ባልተከፈለ ታክስ ላይ አስተዳደራዊ ቅጣት ይቀጣል፡፡ ይህ ተፈጻሚ የሚሆነው በቅሬታ እና በይግባኙ ውሳኔ መሠረት በግብር ከፋይ ላይ በሚፀናው የግብር መጠን ልክ ይሆናል፡፡

14. ሚጃ ያለማጠት የሚያስከትለው ቅጣት

ማናቸውም ሚጃ የማጠት ግዴታ ያለበት ሰው ባለሥልጣኑ በአዋጁ አንቀጽ 65 መሠረት በጽሁፍ ማስታወቂያ ሲጠይቀው በጽሁፍ በማስታወቂያው በተጠቀሰው ቦታ እና ጊዜ የተጠየቀውን ሚጃ ያላቀረበ እንደሆነ ሚጃውን ያልሰጠው ሰው ወይም ሚጃ የተጠየቀው መ/ቤት የበላይ ኃላፊ በአዋጁ አንቀጽ 114(7) በተደነገገው መሠረት 5000 ብር ቅጣት ይጣልበታል፡፡

15. ስለቅጣት አወሳሰን

1. ባለሥልጣኑ የሚወስነው አስተዳደራዊ ቅጣት የታክስ ወሳኔ ማስታወቂያ በማጠት የሚፈጸም ይሆናል፡፡

2. አንድ ድርጊት ሚፈጸም ወይም ያለሚፈጸም የሚያስከትለው ቅጣት በአንድ ታክስ ብቻ ያልተወሰነ ሲሆን እያንዳንዱ ቅጣት ለየብቻ ከተወሰነ በኋላ ሁሉም ቅጣቶች ተጠቃለው ይጣላሉ፡፡ ይህም ተፈጻሚ የሚሆነው በተለያዩ የታክስ ዓይነቶች ለሚፈጸሙ የሚከተሉት ጥፋቶች ብቻ ነው፡

ሀ) ሰነድ ባለማዟዝ፣

ለ.) ታክስ በጊዜው ባለማስታወቅ፣

ሐ) ታክስ ዘግይቶ ማከፈል፣

መ) ታክስ አሳንሶ ማስታወቅ፣

ሠ) ታክስን ማሸሸ፣

3. በዚህ አንቀጽ ንዐስ አንቀጽ 2 የተመለከተው አንድን ታክስ በሚመለከት ታክስ ከፋዩ የተለያዩ ድንጋጌዎች የጣሰ በሚሆንበት ጊዜ ተፈጻሚ ይሆናል፡፡

ክፍል ሶስት

ልዩ ልዩ ድንጋጌዎች

`

16. የመሸጋገሪያ ድንጋጌ

1. የተሻሩ አዋጆች ተፈጻሚ በሚሆኑባቸው ጉዳዮች ላይ ይህ መመሪያ ተፈጻሚ አይሆንም፡

2. ይህ መመሪያ ከመውጣቱ በፊት በሂደት ወሳኔ ሳያገኙ የቆዩ አዋጁ ተፈጻሚ የሚሆንባቸው ጉዳዮች በዚህ መመሪያ መሠረት ወሳኔ ያገኛሉ

17. መመሪያው የሚፀናበት ጊዜ

ይህ መመሪያ ከመስከረም 15 ቀን 2012 ዓ.ም ጀምሮ የፀና ይሆናል፡፡

አዲስ አበባ መስከረም 14 ቀን 2011 ዓ.ም.

አህመድ ሺዴ
የገንዘብ ሚኒስትር